



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



2SM204 Soudobé mezinárodní vztahy / 2SM201 Mezinárodní vztahy

Monitoring přenosu znalostí do výuky

doc. Mgr. Ing. Štěpánka Zemanová, Ph.D. – přednášky

Mgr. Ing. Markéta Votoupalová – cvičení

Analýza výchozího stavu

Přednáška

Předmět 2SM201 byl zaveden v době, kdy Vysoká škola ekonomická v Praze implementovala systém ECTS. Vzhledem k naplnění požadavků tohoto systému zde došlo ke sloučení dvou nosných oblastí výuky mezinárodních vztahů – dějin mezinárodních vztahů a problémově pojatého teoretického úvodu do studia mezinárodních vztahů – do **rozsáhlého kurzu s hodinovou dotací 2 přednášky + 1 cvičení týdně a s vysokou kreditovou hodnotou 9 ECTS.**

Vzhledem k charakteru obou částí **nebylo možné nikdy dosáhnout jejich plné integrace.** Přednášky z dějin mezinárodních vztahů tak tvořily samostatnou součást předmětu zakončenou testem a vstupující pouze tímto testem do celkového hodnocení předmětu (viz Tabulku 1). Jako problematický se dlouhodobě jevil souběh výuky (paralelně dějiny i teoretický úvod), který neumožňoval dostatečné využití historických znalostí studentů v debatách o stěžejních problémech mezinárodních vztahů jako vědní disciplíny. Zároveň se, vzhledem k zařazení předmětu ve vzorových studijních plánech do 3. semestru, dlouhodobě projevoval **odstup studentů od studia historie na střední škole.** V důsledku této skutečnosti bylo nutné věnovat v historické části větší prostor opakování základních historické faktografie.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Tabulka 1: Požadavky na ukončení předmětu a rozložení časové zátěže 2SM201

Způsob ukončení	Váha	Způsob studia	Dotace hod.
Aktivita na přednáškách/cvičeních/seminářích	5 %	Příprava na cvičení/semináře/tutoriály	26
Vypracování semestrální práce	30 %	Příprava semestrální práce	39
Prezentace	10 %	Příprava prezentace	13
Absolvování závěrečného testu (část dějiny)	30 %	Příprava na závěrečný test	26
Absolvování závěrečné ústní zkoušky	25 %	Příprava na závěrečnou ústní zkoušku	39
		Příprava na přednášky	13
		Účast na přednáškách + cvičeních	52 + 26

Zpracováno dle sylabu v InSIS.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Přednášky v části věnované úvodu do studia mezinárodních vztahů se soustředily na klíčové koncepty a problémy oboru. Cca 10 témat lze považovat za stabilní a klíčová, ve zbývajících přednáškách byl ponecháván prostor pro zdůraznění aktuálních problémů a debat. Tato koncepce se pozitivně projevovala v evaluacích předmětu studenty, kdy převážná část kurz hodnotila jako **zajímavý a přínosný**. Vzhledem k rozsahu předmětu i širokému spektru aktivit však také mírně převažovalo hodnocení obtížnosti kurzu v pásmu vysoká až příliš vysoká (viz Tabulku 2).

Tabulka 2: Evaluace kurzu od akademického roku 2015/2016
(% respondentů ankety)

Kritérium	2015/16	2016/17	2017/18
Kurz byl pro mě zajímavý – jednoznačně souhlasím	49	40	51
Kurz byl pro mě zajímavý – jednoznačně souhlasím	37	40	29
V kurzu jsem se mnoho naučil/a – jednoznačně souhlasím	37	42	46
V kurzu jsem se mnoho naučil/a – souhlasím	43	38	42
Obtížnost kurzu byla – příliš vysoká	4	7	6
Obtížnost kurzu byla – vysoká	47	35	56

Zpracováno na základě údajů z InSIS.

Přestože přednášející obsah přednášek průběžně inovovali, komparací se sylaby obdobných kurzů v zahraničí, jakož i na workshopu k aktuálním trendům výuky MV v zahraničí s prof. Kubálkovou bylo zjištěno, že je třeba **posílit důraz na nejaktuálnější trendy v rámci disciplíny, zejména její**



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

pluralizaci a globalizaci a rychlý rozvoj post-konstruktivistických směrů. Přednášející jako vzrůstající problém rovněž vnímali **neaktivitu studentů** na přednáškách, příliš **pasivní konzumaci frontální výuky**, která je při obvyklém počtu studentů v kurzu (90 – 110) hlavní metodou výuky, a **neochotu k debatám či zodpovídání dotazů kladených přednášejícími k aktuálnímu mezinárodnímu dění**, jehož sledování je pro úspěšnou praxi v oboru nezbytností.

Seminář

Semináře se konají v dotaci 2 vyučovacích hodin týdně, navštěvuje je zpravidla 20-24 studentů. Smyslem seminářů je na témata z přednášek navázat a demonstrovat teoretické poznatky z přednášek zaměřených na úvod do studia mezinárodních vztahů na konkrétních případových studiích, a to jednak formou týmových studentských prezentací a jednak individuální seminární práce.

První půlka semestru se věnuje výuce tvorby odborného textu tak, aby byli studenti schopni sepsat seminární práci na téma z oblasti mezinárodních vztahů, která představuje jeden z hlavních výstupů semináře i celého kurzu a jejíž obhajobě je věnována část závěrečné ústní zkoušky.

Studenti **úvodní semináře k tvorbě odborného textu velmi oceňují**, přestože zejména pasáž o teoreticko-metodologickém východisku jim často působí potíže. V minulosti studenti poměrně často upozorňovali, že se s takovými požadavky setkávají poprvé, přestože základy již měli mít z kurzu Úvod do studia sociálních věd zajišťovaného Katedrou politologie, který absolvovali v prvním roce studia. Snahou proto vždy bylo semináře doprovázet co nejvíce praktickými ukázkami, doporučovat vhodné příručky k akademickému psaní a zejména vhodné odborné články, aby studenti parametry odborného textu pochopili.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Proto bylo také vyžadováno **plnění průběžných úkolů** (volba/zúžení tématu seminární práce, volba vhodné výzkumné otázky, výběr teorie a metodologického východiska, operacionalizace, rešerše odborné literatury, struktura práce, citační normy a formální požadavky) a cca v půlce semestru **odevzdání projektu seminární práce**. K němu byla vždy **podávána zpětná vazba**, která byla **diskutována během semináře**. Studenti toto velmi oceňovali a dle názorů vyučujících se takto eliminovalo riziko, že studenti budou práci psát na poslední chvíli a nesplní ani základní požadavky. Za poslední dva roky realizace kurzu se proto nestalo, že by studenti nesplnili požadovaný limit alespoň 50 % bodové hranice vztahující se k seminární práci.

Pokud jde o prezentace, studenti si volili z širších tematických okruhů téma, které navazovalo na přednášky z **teoretického úvodu do studia MV**, a připravovali si cca 50-ti minutovou prezentaci, jejímž cílem bylo aplikovat relevantní teorii na konkrétní případ, ideálně v návaznosti na aktuální dění. Prezentace byly doprovázeny power pointem.

Na úvod každého semináře bylo rovněž probíráno **aktuální dění formou krátkých studentských prezentací** (cca 3-5 minut) vybrané aktuality z evropské a světové politiky za uplynulý týden. Aktualitu je nutné představit v sociopolitickém kontextu a v návaznosti na poznatky získané v průběhu kurzu. Power point zpravidla byl využíván, doporučovalo se ukázat mapy nebo grafy, které aktualitu ilustrovaly.

Jako největší slabina seminářů se jevila nutnost **udržení pozornosti po celou dobu semináře**, který je velmi **časově napjatý** a větší prodlevy, případně prostor pro několikanásobné opakování probraného učiva nejsou možné. Studenti si občas stěžovali, že **výklad je moc rychlý**. Dalším možným úskalím byla absence propojení seminářů s přednáškami z historie. Řada studentů vyžaduje, aby bylo patrné, v čem je kurz potřebný pro jejich další uplatnění a praxi.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Limitem bylo také občasné **nepochopení požadavků na psaní odborného textu**, které při častých dotazech zdržovalo a narušovalo plynulost výuky (bylo řešeno zejména individuálními konzultacemi). V druhé části semestru pak byla jistým rizikem **neatraktivita studentských prezentací**, ačkoli toto se v posledních letech zlepšilo (důraz na interaktivitu a nové technické možnosti – viz níže sekce III). Všeobecně však byla seminářová část kurzu hodnocena kladně.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Kompetence vyučujících a potenciál jejich rozvoje

Doc. Zemanová

Doc. Zemanová se jako vedoucí katedry aktivně podílí na řízení a rozvoji studijních programů. Tyto kompetence dále posílila absolvováním **CEEMAN Program Management Seminar**. Ve spolupráci s garantkou bakalářského studijního programu Mezinárodní studia a diplomacie je využila pro přípravu celkové inovace tohoto programu. Kurzu 2SM201 Mezinárodní vztahy se v této souvislosti týkaly **významné koncepční změny** v podobě transformace 2SM204 Soudobé mezinárodní vztahy s logičtějším a propracovanějším ukotvením do kontextu ostatních předmětů. Široce využita v tomto ohledu byla zejména znalost nejaktuálnějších trendů v oblasti celkové koncepce studijních programů.

Z hlediska obsahového byly v novém pojetí kurzu aplikovány poznatky z workshopu s prof. Kubálkovou (viz níže), na němž se doc. Zemanová podílela dílčími vstupy jako vyučující. Zároveň se uplatnily poznatky a kompetence upevněné v rámci **EdTech Semináře** – zejména **dílčí prvky gamifikace určené pro práci s velkou skupinou studentů**.

Při přípravě prezentací a ve vlastních přednáškách pak doc. Zemanová v širším měřítku využívá poznatky získané v rámci seminářů **Rétorické a prezentační dovednosti** (celkový přednes, non-verbální komunikace, techniky pro udržení pozornosti studentů) a **Statistických metod pro výuku mezinárodních vztahů** (zejména vizualizace dat v prezentacích).

Dr. Votoupalová



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Vzhledem k tomu, že Dr. Votoupalová systematicky vyučuje od roku 2015/16, řadí se stále spíše k mladším členům akademické obce. Největším úskalím je tak pro ni **nastavení vhodné hranice mezi neformálností a přísností vztahu ke studentům**. Naprostou většinu kurzů navíc vyučuje v angličtině pro výměnné studenty a studenty magisterského programu IDS, kde je neformálnost kontaktu se studenty obecně vyšší (oslovování křestním jménem apod.). Zatím neměla žádné problémy a **kombinace neformálního/přátelského (ale stále profesionálního) přednesu s přísným a nekompromisním vyžadováním plnění povinností** se jí osvědčila. Studenti přicházejí do přátelské atmosféry, nicméně jsou si vědomi, že podmínky platí pro všechny stejně a již od začátku semestru vědí, co mají očekávat.

Konkrétním problémem, na který ji studenti často upozorňovali, je, že **mluví příliš rychle a není možné sledovat její přednes**. S tímto se snaží aktivně pracovat, mluví pomaleji a zřetelně, klíčové myšlenky během jednoho cvičení opakuje a látku shrnuje na začátku každého následného semináře.

Z hlediska obsahového vedení seminářů nadále **posiluje inovativnost a zapojení moderních vyučovacích metod a technik výuky** (zvýšení atraktivity prezentací, důraz na vizualitu, využití filmů a dokumentů, Ted Talks, youtube videí, podcastů, politických karikatur pro ilustraci aktuálního dění...). V tomto ohledu jí byl velmi nápomocný seminář **VIADUCT**, který absolvovala v květnu 2018. Do seminářů také nově zařazuje úvod do mezinárodních vztahů v oblasti sportu, hudby, filmu, literatury, výtvarného umění, architektury, módy, počítačových her apod., aby studenti získali rozhled a uvědomili si, že MV nejsou jen o politických summitech. Někteří studenti (ačkoli zatím pouze okrajově) si tato témata volí pro potřeby seminárních a kvalifikačních prací.

Posledním bodem je **důležitost jít studentům příkladem**. V tomto byl velmi užitečný kurz **L. Špačka o etiketě**, který nabídl možnosti řešení specifických případů společenského chování VŠ pedagoga na nejrůznějších úrovních a situacích v pedagogice, ale i další aspekty sociální kompetence, např. oblékání a vystupování. Rovněž se zabýval rolí základních pravidel



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



společenského chování pro VŠ pedagogy (představování sebe studentům, business etiketa, kořeny a smysl a správné používání základních pravidel, reakce na nevhodné situace, apod.).



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Výstupy ze školení

Přednášky

V rámci přípravy akreditace studijního programu Mezinárodní studia a diplomacie byla z předmětu **oddělena historická část do samostatného kurzu 2SM101 Úvod do mezinárodních studií a diplomacie** s dvojnásobnou hodinovou a kreditovou dotací (2 přednášky týdně, 6 ECTS). Tento předmět je zařazen již v prvním semestru studia, aby bylo možné bezprostředně navázat na poznatky získané během studií na střední škole. Zároveň tato změna byla promítnuta i do vzorového studijního plánu oboru Mezinárodní studia – diplomacie pro studenty nastupující do studia v akademickém roce 2019/2020.

Teoretický úvod do studia mezinárodních vztahů byl vyčleněn do samostatného kurzu **2SM204 Soudobé mezinárodní vztahy s dotací** 1 přednáška a 1 cvičení týdně, resp. 6 ECTS. Dále byl připraven nový navazující bakalářský kurz **2SM312 Teorie a metodologie mezinárodních vztahů**, který by měl prohloubit znalost klíčových teorií a konceptů s obsahovým členěním po jednotlivých teoretických školách a v rámci seminářů dále rozvíjet metodologické kompetence studentů.

V návaznosti na pozitivní dosavadní zkušenost s obsahem kurzu byla zachována **struktura přednášek** zaměřených problémově. Hlavní změny spočívaly (v návaznosti na seminář, který absolvovala doc. Zemanová s prof. Kubálkovou) zejména **v aktualizaci přednášené látky s akcentem na nejaktuálnější teoretické debaty** a též **posun od převážně západních teoretických směrů k výrazně širšímu akcentu na nezápadní náhledy na přednášená témata**. Zároveň jsou **šířeji využity historické reálie**, jejichž znalost je nyní vyžadována jako vstupní předpoklad pro zápis kurzu (formou prerekvizity). Došlo rovněž **k rozsáhlé revizi základní a doporučené literatury**.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



s posílením literatury zaměřené na nejaktuálnější debaty a nezápadní náhledy a tato bude průběžně probíhat i nadále.

Při realizaci přednášek je dále věnována zvýšená pozornost formální stránce, zejména prezentacím a rétorice vyučujících na základě dovedností upevňovaných v rámci projektu. Pro oživení jsou v menším rozsahu využívány prvky gamifikace, limity využití těchto prvků jsou dány především velikostí kurzu (přednáška pro cca 90-100 studentů) a jakož i podmínkami velké posluchárny.

Semináře

Na úrovni seminářů došlo v rámci reakreditace přehodnocení důrazu na jednotlivé způsoby studia a ukončení předmětu. Zejména se zvýšila váha aktivit s cílem posílit samostatnou kritickou analýzu soudobého mezinárodních dění ze strany studentů.

Způsob ukončení	Váha	Způsob studia	Dotace hod.
Aktivita na přednáškách/cvičeních/seminářích	20 %	Příprava na cvičení/semináře/tutoriály	13
Vypracování semestrální práce	30 %	Příprava semestrální práce	26
Prezentace	10 %	Příprava prezentace	13
Absolvování průběžného testu	20 %	Příprava na průběžný test	13
Absolvování závěrečné ústní zkoušky	20 %	Příprava na závěrečnou ústní zkoušku	26
		Příprava na přednášky	13
		Účast na přednáškách + cvičeních	26 + 26



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Zpracováno dle sylabu v InSISu.

Dopady těchto změn zatím nebylo možné v plném rozsahu analyzovat, neboť inovovaná část 2SSM201 aktuálně probíhá a 2SM204 bude vyučován poprvé v příštím akademickém roce. Nejsou tak k dispozici údaje ze studentské ankety.

Při výuce v seminářích jsou výstupy ze školení nově využívány pro inovaci ve dvou oblastech:

- 1) koncepce a psaní seminárních prací;
- 2) prezentace aktualit a témat v návaznosti na přednášky včetně aplikace teorie představené během přednášek na aktuální dění a studentské prezentace v rámci seminářů.

Cílem obou bodů je rovněž zejména posílit kritické myšlení studentů, prohloubit práci s naučenými poznatky a ukázat potřebnost kurzu a zvýšení jeho atraktivity, tedy že nejde jen o učení pro učení.

Ad 1)

Jak již bylo uvedeno v sekci I., patří k nejproblematictějšími bodům seminářů vysvětlení teoreticko-metodologického východiska seminární práce a jeho úspěšná operacionalizace. Studenti již v naprosté většině pochopili, že volba vhodného TMV je nutnou součástí odborného textu, nicméně úspěšná (tedy dotažená) operacionalizace je stále spíše výjimkou. Ačkoli seminární práce v kurzu 2SM201 je zpravidla pro studenty prvním odborným textem tohoto typu a nelze očekávat, že bude dokonalá, je potřeba tomuto aspektu věnovat zvýšenou pozornost. Zejména pro potřeby úspěšného sepsání kvalifikační práce a případného dalšího studia či praxe.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Klíčovým se jeví nastavení motivace studentů, aby v psaní práce viděli přínos. Dále je zapotřebí nasměrovat studenty ke kvalitním zdrojům, ať už zpravodajským, či odborným. Je nutné ukázat 'dobré' odborné časopisy a ukázat nezbytnost čtení odborných článků. Na pasivním čtení a analýze textů se studenti nejlépe naučí, jak má odborný text vypadat, a naučí se ho poté i aktivně tvořit. Osvědčil se systém domácích úkolů, které naprostá většina studentů plní, a jejich diskuze v seminářích. Na konkrétních příkladech a chybách nejlépe pochopí, jak postupovat. V souvislosti s několika aférami posledních let nabylo na relevanci také téma plagiátorství, které nyní již není třeba prezentovat jako něco abstraktního, ale lze ho popsat na konkrétních příkladech z praxe.

V tomto bloku inovací dr. Votoupalová využívá zejména poznatky z letní školy ECPR v Budapešti, během níž proběhly tři bloky kurzů: v prvním absolvovala kurz programování ve statistickém programu R, ve druhém kurz matematických dovedností pro sociální vědy a úvod do inferenční statistiky, ve třetím úvod do filozofie vědy a pokročilý kurz expertních rozhovorů, dále proběhla dvě kratší školení o 'mixed-method' výzkumu a významu metod a metodologie při publikační činnosti.

Díky letní škole a nabytým znalostem je Dr. Votoupalová schopna zasadit výuku psaní odborného textu do širšího kontextu akademického života, a rovněž se zcela konkrétně zaměřit na vybrané kvalitativní i kvantitativní metody, kterých se studenti zpravidla obávají. Díky kurzům je také schopna se zaměřit nejen na přípravu a psaní textu, ale i na zajímavou prezentaci výzkumných výsledků (např. za použití programu R, který je volně dostupný).

Ad 2)

Vše uvedené v předcházejícím odstavci platí i pro tento bod. Klíčové je zvýšit atraktivitu a ukázat užitečnost kurzu a přednášek. Aplikaci teorie je třeba důsledně vyžadovat i u prezentací studentů,



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

aby si natrénovali operacionalizaci. Témata je vhodné volit velmi aktuální, aby studenty co nejvíce zaujala a mohla se dále rozvíjet během debat o aktuálním dění. Velmi se osvědčilo prezentovat jedno téma v několika různých kontextech, které třeba nejsou na první pohled patrné. Zároveň je dobré hledat v historii paralely k současnosti, čímž se semináře provází s poznatky nabytými v samostatném kurzu o dějinách a posiluje se tím i kritické myšlení studentů. Prostor pro rozvoj kritického myšlení, které je zcela zásadní, lze spatřovat také v diskuzi o aktuálním dění, při níž je v semináři vždy vyžadován také rozbor pramenů, z nichž studenti čerpají, a na začátku semestru je pak pozornost věnována relevanci zpravodajství, fake news, dezinformačním webům, percepci zpráv (např. s využitím knih *Factfulness* nebo *Jak vidět svět*), apod.

Souhrnně se na základě dílčích inovací v seminářích 2SM201 osvědčilo klást **větší důraz na praktické využití poznatků**, v čemž by výuka v 2SM204 měla pokračovat. Během přednášek i seminářů je dobré **hlavní téma přerušovat praktickými ukázkami a otázkami**, tím se lépe udrží pozornost. Otázky je třeba klást, i když se studenti nahlas nezapojí do diskuze. Zpětná vazba napovídá, že i tak mají otázky smysl, jelikož studenti si minimálně pro sebe ujasní, co vědí, a co nevědí, a jaký mají na danou věc názor. Během prezentací vyučujících i studentů je dobré **vyhledávat a využívat klíčové mapy, fotografie osobností a politiků** apod. Lépe se tak udrží pozornost. Občas se v přednáškách i seminářích **zařazují kratší skupinové úkoly a diskuze**. I když se některým studentům skupinové úkoly nepozdávají, jsou důležité pro nácvik prezentace jejich názorů. K aktivitě přednášející ani cvičící systematicky nenutí, avšak motivují k ní.

S ohledem na formu přednášek a seminářů připravovaného předmětu 2SM204 při aktivizacích Dr. Votoupalová využije poznatky ze semináře Viaduct, kde byla prezentována celá řada interaktivních forem výuky (práce ve skupinách jigsaw puzzle, padlet nebo online platformy typu *ninja.poll*, zapojení sociálních médií, případně prvků gamifikace). V přednáškách se pak uplatní dílčí prvky gamifikace, které si osvojila doc. Zemanová.